

STUDENTENPARTICIPATIE IN NAH- ONDERZOEK

STUDENTENPARTICIPATIE IN NAH-ONDERZOEK

Participeren in praktijkonderzoek heeft meerwaarde voor studenten (ISO, 2011). De aanwezigheid van praktijkgericht onderzoek draagt bij aan een uitdagend onderzoeksklimaat (HBO-raad, 2010). In dit onderzoeksklimaat kunnen studenten hun analyserend en onderzoekend vermogen ontwikkelen en zich toerusten met actuele en nieuwe kennis in de beroepspraktijk (HBO-raad, 2010).

Het lectoraat Revalidatie van De Haagse Hogeschool heeft onderzoek gedaan naar de incidentie van niet aangeboren hersenletsel (NAH) bij jongeren van 4 tot 24 jaar. Vervolgens is uit deze groep een steekproef getrokken voor onderzoek naar de gevolgen en sociaal-maatschappelijk participatie. Voor het onderzoek naar participatie zijn studenten ingezet. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de doelstelling van het lectoraat Revalidatie, het vakgebied revalidatie en het NAH-onderzoek.

Lectoraat Revalidatie

De Haagse Hogeschool heeft verschillende academies en opleidingen, waarbinnen studenten worden voorbereid op een loopbaan in of in relatie tot de revalidatie. Het lectoraat vormt een verbinding tussen dit specialistisch werkveld en een hbo-instelling, op verschillende niveaus voor De Haagse Hogeschool studenten, docenten, lectoren enerzijds en professionals in verschillende disciplines binnen Sophia Revalidatie anderzijds (De Kloet, 2012).

Revalidatie

Revalidatie is een relatief onbekend, sterk groeiend en zich ontwikkelend specialisme in de zorg. Revalidatie is gericht op het bevorderen van zelfstandigheid, kwaliteit van leven en participatie, door het verminderen van (de gevolgen van) beperkingen in bewegen, communicatie, leren en gedrag. Het doel van revalidatiezorg is de patiënt te helpen de door haar/hem gewenste rol in de samenleving (weer) zo goed mogelijk te vervullen en alle daarbij horende activiteiten naar tevredenheid uit te oefenen ondanks de vaak blijvende gevolgen van een ziekte, ongeval of aandoening.

In Nederland hebben 1.6 miljoen mensen een lichamelijke beperking of chronische ziekte, ontstaan rondom de geboorte of door ongeval of ziekte later tijdens het leven. De gevolgen hiervan in het dagelijks leven (thuis, buitenshuis, school, werk) kunnen zeer verschillend zijn. De verwachting is, dat het aantal mensen met een chronische aandoening zal stijgen naar 4.5 miljoen in 2020.

Samenvatting

In een door het lectoraat Revalidatie uitgevoerd onderzoek bij jongeren met niet aangeboren hersenletsel (NAH) hebben veertien studenten van de Academie voor Gezondheid geparticipeerd. Bij jongeren hebben zij, twee jaar na het oplopen van hersenletsel door een ongeval of hersenaandoening, tijdens een huisbezoek, verschillende vragenlijsten over sociaal-maatschappelijke participatie afgenomen. In de periode voorjaar 2010 tot najaar 2012 zijn in vier wervingsrondes hoofdfase studenten via drie methoden geworven voor participatie in het NAH-onderzoek. In dit artikel worden werkwijze werving, voorbereiding en begeleiding van de studenten beschreven. De voorbereiding bestond uit informatieverstrekking en training. De begeleiding vond plaats in de vorm van supervisie. Studenten kwamen in dit onderzoek rechtstreeks en intensief met deelnemers in contact. Bij dit contact worden (beroeps)competenties op de proef gesteld: in vele opzichten een belangrijke aanvulling op hun opleiding. De belangrijkste aanbeveling is, dat studentenparticipatie in praktijkgericht onderzoek goed voorbereid en ondersteund moet worden en aanzienlijk makkelijker verloopt als dit onderdeel is van het curriculum van de opleiding. Ook zal participeren in analyse en verwerking van de onderzoeksgegevens naast dataverzameling meerwaarde voor de student hebben.

Auteur

Janke Damoiseaux,
De Haagse Hogeschool

Correspondentieadres

janke.damoiseaux@hccnet.nl

Lectoraat

Revalidatie – Meedoen met
beperkingen

Lector

Arend de Kloet

Specialistische revalidatiebehandeling wordt in Nederland in 24 revalidatiecentra aangeboden, door circa 9000 werknemers. Jaarlijks revalideren zo'n 75.000 patiënten in Nederland, waaronder ruim 17.500 kinderen en jongeren en starten er ruim 30.000 nieuwe patiënten. Revalidatie kost de samenleving jaarlijks circa 400 miljoen euro, maar levert ook 2.1 miljard euro op in de vorm van kwaliteit van leven en besparing op zorgkosten (De Kloet, 2012).

Kinderen en jongeren met NAH: een onderbelicht probleem?

Tot nu waren in Nederland geen betrouwbare cijfers bekend over aantallen jongeren met NAH en werd naar gevolgen van dit letsel voor het sociaal-maatschappelijk participeren in het verdere leven nauwelijks onderzoek gedaan. Het lectoraat Revalidatie voert daarom een onderzoek uit van 2010 tot 2014. Dit onderzoek bestaat uit twee onderdelen.

In ziekenhuizen in Rotterdam en Den Haag is geregistreerd hoeveel kinderen en jongeren tot 24 jaar een aan NAH-gerelateerde diagnose hebben gekregen in 2007, 2008 en 2009. Op 8 maart 2012 zijn de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd en in juli 2013 gepubliceerd (De Kloet, 2013). Naast aantallen beschikken wij door van elke nieuwe patiënt persoons- en letselkenmerken te registreren over inzicht in bijvoorbeeld samenstelling van de groep, oorzaken en gevolgd beleid in het ziekenhuis. Zie voor de uitkomsten van dit onderzoek de publicaties op de website van het lectoraat Revalidatie (www.dehaagsehogeschool.nl/lectorat-R).

Uit de groep 4-21 jarigen, die in 2008 en 2009 werden geregistreerd binnen het incidentie-onderzoek, is een steekproef van 200 jongeren getrokken. Deze jongeren zijn twee jaar na het ontstaan van het letsel opgeroepen voor onderzoek. Het onderzoek is gericht op de mogelijke gevolgen van NAH voor jongere en gezin, participatieproblemen en zorgbehoefte. Bijzonder in dit onderzoek is, dat ook jongeren met licht en matig NAH worden geïncludeerd en bij de metingen zowel het gezinssysteem als andere belangrijke personen uit de sociale omgeving worden betrokken. De dataverzameling is april 2012 afgerond.

Studenten van de opleiding HBO-V, aangevuld met enkele studenten Voeding en Diëtetiek van de Academie voor Gezondheid van De Haagse Hogeschool en drie studenten van de opleiding Ergotherapie van de Hogeschool Rotterdam zijn in het NAH-onderzoek ingezet voor het afnemen van een aantal vragenlijsten met betrekking tot sociaal-maatschappelijke participatie. De studenten maakten hiervoor een afspraak met de jongere in de thuissituatie.

In het volgende hoofdstuk worden de stappen beschreven, die voorafgingen aan het afnemen van de vragenlijsten. Allereerst zijn studenten geworven, vervolgens zijn deze studenten voorbereid op het afnemen van de vragenlijsten in de thuissituatie. Ook wordt ingegaan op de begeleiding van de studenten.

Werkwijze inzet studenten

Het afnemen van de vragenlijsten met betrekking tot participatie na NAH had een looptijd van twee jaar. In 2010-2011 en 2011-2012 zijn de jongeren uit de steekproef van respectievelijk cohort 2008 en 2009 in de thuissituatie bezocht voor het invullen van de vragenlijsten. Tijdens het onderzoek door revalidatiearts en -psycholoog werd de jongeren (en/of de ouders)

toestemming gevraagd om een huisbezoek te laten plaatsvinden. Bij toestemming werden de contactgegevens genoteerd. Hiervan maakte de student gebruik voor het maken van een afspraak voor het huisbezoek.

Voorafgaand aan en gedurende het onderzoek is een aantal malen studenten geworven om te participeren in het NAH-onderzoek.

Voor de participatie in het NAH-onderzoek konden studenten vrije studiepunten krijgen. Een bewijs voor deelname aan het onderzoek werd door het begeleidend kenniskringlid verstrekt als aan de volgende verplichtingen was voldaan:

- deelname aan de training
- tien huisbezoeken uitgevoerd

Met dit bewijs kon de student via de geldende procedure binnen de Academie voor Gezondheid in overleg met de studiebegeleider drie studiepunten verkrijgen.

Werving studenten

Voor de werving van studenten is gebruik gemaakt van een drietal methoden. Ten eerste werd een digitale wervingsfolder geplaatst op het studentennet, het centrale digitale communicatiekanaal van de Academie voor Gezondheid met haar studenten. Ten tweede werden de studieloopbaanbegeleiders van deze studenten geïnformeerd over de mogelijkheid van participatie van studenten in het NAH-onderzoek en hen verzocht dit met hun studenten te bespreken. Als derde methode is bemiddeling gevraagd aan een lector van de Hogeschool Rotterdam voor het werven van studenten. Er is geworven onder hoofdfasestudenten.

Voorbereiding studenten

De voorbereiding van de studenten op het afnemen van de vragenlijsten bestond uit: een informatiebijeenkomst, een kennismakings- en motivatiegesprek en een training. Studenten, die belangstelling hadden getoond voor participatie in het NAH-onderzoek werden in groepjes uitgenodigd voor een informatiebijeenkomst. Hierin werd informatie gegeven over het onderzoek en over de inhoud van de participatie. Belangstellende studenten kregen vervolgens een kennismakings- en motivatiegesprek met een kenniskringlid van het lectoraat Revalidatie. Hierin werd ingegaan op de motivatie van de student en gecheckt in hoeverre het beeld van de student over de participatie overeenkwam met de werkelijke inspanningsverplichting, die van de student werd gevraagd. Aan het eind van het gesprek spraken kenniskringlid en student beiden uit of ze wel of niet tot samenwerking in het NAH-onderzoek over gingen.

De studenten, die geselecteerd werden voor participatie in het onderzoek, zijn in groepjes getraind voor het afnemen van vragenlijsten bij jongeren met NAH.

De studenten kregen een reader NAH (Damoiseaux & Verhoeven, 2010) ter bestudering. De reader bevatte informatie over:

- Anatomie/fysiologie van de hersenen
- Uitleg over NAH
- Aandachtsgebieden in de omgang bij jongeren met NAH
- Interviewvaardigheden

In een training van tweemaal twee uur werd ingegaan op vragen naar aanleiding van het

bestuderen van de reader, de eigen effectiviteit met betrekking tot gespreksvoering onderzocht en geoefend met het afnemen van vragenlijsten bij een jongere uit de omgeving van de student en rollenspellen.

Begeleiding studenten

De studenten voerden het eerste huisbezoek uit in aanwezigheid van een kenniskringlid. Na afloop evalueerden student en kenniskringlid de effectiviteit van de afname van de vragenlijsten en werd besloten of de student het volgende huisbezoek wel of niet zelfstandig kon uitvoeren. Studenten beschikten over de mobiele telefoonnummers van twee kenniskringleden en de lector. Dit om tijdens de uitvoering van de huisbezoeken dringende onverwachte situaties te kunnen bespreken. Niet dringende vragen werden per e-mail aan het begeleidende kenniskringlid voorgelegd en deze beantwoordde vragen eenmaal per week. Eenmaal per zes weken (of eerder op verzoek van de student) werd een afspraak gemaakt voor het inleveren van de ingevulde vragenlijsten en het bespreken van de ervaringen tot dan toe.

Resultaten

In de eerste wervingsronde meldden zich tien studenten aan van de opleiding HBO-V van de Academie voor Gezondheid. Na het bijwonen van de informatiebijeenkomst bleven hiervan zes studenten over. Van deze zes studenten hebben uiteindelijk drie daadwerkelijk een aantal huisbezoeken afgelegd.

Via de lector van de Hogeschool Rotterdam meldden zich drie studenten aan van de opleiding Ergotherapie. Twee studenten hebben naast het begeleide huisbezoek, een à twee huisbezoek(en) zelfstandig uitgevoerd. De derde student heeft een tiental huisbezoeken uitgevoerd.

Er zijn in totaal vier wervingsronden geweest met wisselend succes. De tweede ronde vond plaats vlak voor de zomervakantie en leverde geen enkele respons op. Voor de derde en vierde ronde werd geworven onder alle opleidingen van de Academie voor Gezondheid. De respons was in ronde drie vier studenten Voeding en Diëtetiek (V&D) en drie HBO-V studenten. Ronde vier leverde zes studenten van de opleiding HBO-V. Vanuit ronde drie hebben daadwerkelijk drie V&D studenten en één HBO-V student huisbezoeken uitgevoerd. Voor ronde vier waren dit vier studenten.

Na afloop van de informatiebijeenkomsten is in tien gevallen in onderling overleg afgezien van participatie in het NAH-onderzoek. Redenen hiervoor waren:

- voldoet niet aan verwachtingen
- belasting te hoog
- zichzelf niet assertief genoeg vinden om zelfstandig huisbezoeken uit te voeren
- te weinig discipline kunnen opbrengen
- te veel reistijd

Ook na een aanvankelijk positief besluit na afloop van de informatiebijeenkomst en na een à twee uitgevoerde huisbezoeken zijn studenten afgevallen. Redenen voor deze afval zijn:

- te lange tijd tussen werving en daadwerkelijke inzet
- toename van studiebelasting
- veranderde motivatie omdat student geen studiepunten meer nodig had
- contact leggen met jongere voor maken afspraak huisbezoek veel tijdsintensiever dan verwacht
- persoonlijke omstandigheden
- herhaaldelijk ineffectief reageren op verzoeken per e-mail van kenniskringlid
- ineffectief omgaan met gemaakte afspraken

Het resultaat van de evaluatie van huisbezoek in aanwezigheid van een kenniskringlid was in alle gevallen dat de huisbezoeken in het vervolg zelfstandig uitgevoerd konden worden. Studenten voelden zich na de training en het eerste huisbezoek samen met een kenniskringlid voldoende toegerust om de huisbezoeken zelfstandig uit te voeren.

In het NAH-onderzoek zijn 107 kinderen en jongeren, twee jaar nadat een NAH-diagnose is vastgesteld, door een revalidatiearts en neuropsycholoog onderzocht. 65 jongeren hebben toestemming gegeven voor een huisbezoek door studenten.

Een huisbezoek duurde gemiddeld een uur, waarin onderstaande Nederlandstalige vragenlijsten werden afgenomen:

- Participatie: Children's Assessment of Participation and Enjoyment (CAPE)
- Preferred Activities (PAC)
- Kwaliteit van leven: Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL HR QoL)
- Vermoeidheid: Multiple Fatigue (PedsQL MF)

De jongere werd gevraagd welke bekende (bijvoorbeeld broer, zus, leerkracht) gevraagd mocht worden om een door het lectoraat ontwikkeld supplement bij de oudervragenlijst Child and Family Functioning Survey (CFFS) in te vullen.

Conclusie en aanbevelingen

Werving studenten

In vier wervingsronden gedurende de periode voorjaar 2010 t/m najaar 2012 hebben in totaal 26 studenten belangstelling getoond voor participatie in het NAH-onderzoek. Een gering aantal gezien het totaal aantal studenten van de Academie voor Gezondheid (bijna 1000 hoofdfasestudenten). Participatie in het NAH-onderzoek was gebaseerd op persoonlijke interesse van studenten. Er konden vrije keuze studiepunten verdiend worden. In de praktijk blijkt dat de meeste studenten kiezen voor minors, die in onderwijsblokken van tien weken aangeboden worden, om de vrije studiepunten te behalen. Alleen in geval van ziekte en voor de HBO-V, duale studenten, hebben studenten naast de onderwijsblokken van veertig weken per jaar vrije studieruimte nodig. Ruimte naast de onderwijsblokken gebruiken de meeste studenten voor een bijbaan, waardoor er geen noodzaak is om 'voor niets' te participeren in een onderzoek. Ook speelt hier een rol dat lectoraten en opleidingen (nog)

niet samenwerken aan de uitvoering van onderzoek. Hierdoor zijn lectoraten en het werk dat zij doen beperkt bekend bij studenten (en docenten) van de academies.

Het is aan te bevelen om onderzoek te integreren in het curriculum van de opleiding. De besprekingen hierover tussen de Academie voor Gezondheid en het lectoraat Revalidatie zijn in een gevorderd stadium. Voorbereidingen voor integratie van onderzoek in de curricula van de opleidingen binnen de academie zijn in volle gang.

Participatie studenten

Van de 26 belangstellenden hebben uiteindelijk 14 studenten geparticipeerd in het NAH-onderzoek. Het aantal afgenomen vragenlijsten varieert per student. Na enkele ervaringen met het afnemen van een te beperkt aantal sets vragenlijsten door studenten, zijn in het kennismakings- en motivatiegesprek duidelijke afspraken gemaakt over een minimale afname van vragenlijsten bij tien jongeren. Dit heeft een positief resultaat gehad bij de studenten uit de derde en vierde wervingsronde. Studenten uit de vierde wervingsronde hebben ervoor gezorgd, dat alle overgebleven jongeren benaderd zijn voor het maken van een afspraak voor een huisbezoek.

Redenen voor het afhaken van de overige twaalf studenten zijn zeer divers. In de eerste wervingsronde heeft het uitstel van de start van de huisbezoeken vanwege vertraging van de beslissing van de subsidieverstrekker een rol gespeeld. Verstrekken van foutieve adressen en telefoonnummers van een aantal jongeren is vooral in ronde drie van invloed geweest op de motivatie van studenten.

Alhoewel het inherent is aan onderzoek doen, mede door het grote aantal deelnemende partners, dat er zich onverwachte situaties voordoen met soms uitstel als gevolg, is het aan te bevelen studenten voldoende duidelijkheid te geven over periode van inzet en de inspanningsverplichting die van de student wordt verwacht.

Aan deze voorwaarden kan gemakkelijker worden voldaan als participatie in onderzoek deel uitmaakt van het curriculum van de opleiding.

Begeleiding studenten

De begeleiding van studenten, die in het NAH-onderzoek participeerden, is een intensief proces. Zeker als de investeringen van informatiebijeenkomsten, kennismakings- en motivatiegesprekken, trainingen, begeleide huisbezoeken, supervisie van de studenten, studenten van contactgegevens en vragenlijsten voorzien en reageren op alle vragen afgezet worden tegen de totale beschikbare tijd voor lectoraatswerkzaamheden van een vaste dag per week. Begeleiden van studenten die in onderzoek participeren, waarbij de huisbezoeken plaats kunnen vinden op alle dagen, inclusief de avonden staat op gespannen voet met deze beschikbaarheid.

Het is aan te bevelen dat begeleiders van participerende studenten in een dergelijk onderzoek flexibel kunnen zijn in het inzetten van begeleidingstijd. Dit valt gemakkelijker te realiseren wanneer participeren in onderzoek deel uitmaakt van het curriculum.

Meerwaarde voor studenten

Er is geen specifiek onderzoek gedaan naar de meerwaarde voor studenten in participeren in dit NAH-onderzoek. Wel hebben de studenten zelf verklaard, dat ze heel veel

geleerd hebben van het afnemen van de vragenlijsten bij jongeren met NAH. De leerervaringen van de studenten liepen zeer uiteen en lagen op het terrein van meer interviewvaardigheden ontwikkelen tot meer kennis verkrijgen over sociale en culturele verschillen. Een voorbeeld van een uitspraak van een student over haar leerervaringen was het volgende: *'In het tweede leerjaar hebben we theorie gehad over sociaal- economische gezondheidsverschillen (SEGV). Tijdens de huisbezoeken heb ik kunnen zien, hoe dat er in de praktijk uit ziet.'*

Alhoewel leerervaringen een persoonlijk karakter zullen houden, kunnen deze beter gestuurd worden als onderzoek is ingebed in het curriculum van de opleiding. In dit onderzoek zijn studenten alleen ingezet bij dataverzameling. Wellicht heeft het betrekken van de student bij de analyse en verdere verwerking van de onderzoeksgegevens ook meerwaarde voor de student. ■

Referenties

- Damoiseaux, J. en Verhoeven, I. (2010). Reader NAH behorend bij de training NAH onderzoek voor studenten. Interne publicatie lectoraat Revalidatie.
- Interstedelijk studentenoverleg (ISO), 2011. Onderzoek als hefboom. Studentenparticipatie in het onderzoek in het HBO.
- HBO-raad, 2010. Naar een duurzaam onderzoeksklimaat. Ambities en succesfactoren voor het onderzoek aan hogescholen.
- Kloet, A de (2012) Jaardocument 2012: verslag 2011-plan 2012 lectoraat Revalidatie. Interne publicatie op: <http://www.dehaagsehogeschool.nl/lectoraten-en-onderzoek/overzicht-lectoraten/revalidatie-lectoraat/over-het-lectoraat>.
- A. J. de Kloet, S. R. Hilberink, M. E. Roebroek, C. E. Catsman-Berrevoets, E. Peeters, S. A. M. Lambregts, F. van Markus-Doornbosch, T. P. M. Vliet Vlieland. Youth with acquired brain injury in The Netherlands: A multi-centre Study. *Brain Inj*, 2013; 27(7-8): 843-849.

Abstract

Fourteen students of the Academy of Health participated in a research about the social impact of acquired brain injury (ABI) in adolescents. This research was performed by the research group Rehabilitation. The students conducted several questionnaires about social functioning while visiting the adolescents with ABI at home, two years after the youths had suffered from brain injury, through accident or brain illness. During four selection rounds that took place between Spring 2010 and Autumn 2012, students were recruited by three methods to participate in the data collection of the ABI research. This article describes methods of recruitment, preparation and supervision of the selected students. The preparation consisted of education and training. The supervision consisted of feedback and encouragement. Students were in direct and intensive contact with participants during this research. Their (professional) competencies were therefore put to the test and in many respects this was an important addition to their education. The most important recommendation is that student participation be properly prepared and supported in practically oriented research and be a much more integrated component of the programme curriculum. In addition to data collection, participation in the analysis and processing of research data will also be of added value for the student.

